

FOLKLORNI ŽIVOT U MULTIKULTURALNOM GRADU KLAIPĖDA (1990–2015)

Rimantas Sliužinskas

Abstrakt: Krajem Drugog svjetskog rata u gradu Klaipėda došlo je do fatalnih društvenih katastrofa. Poslije 1945. godine, u Klaipėdi se moglo sresti vrlo malo lokalnih bilingvalnih ljudi (koji govore litvanski i njemački). Gotovo svi preživjeli odselili su u Njemačku da bi izbjegli sovjetsku okupaciju. Sovjetske vlasti stvorile su povoljne društvene uslove za kvalifikovane volontere, koji su došli u napušteni grad iz drugih regija Litvanije i iz cijelog Sovjetskog Saveza, da rade u luci Klaipėde i obnove cijelu brodogradnju u periodu između 50-ih i 60-ih godina. Rusi, Bjelorusi, Nijemci, Jevreji, Ukrajinci, Poljaci, Latvijci, Tatari, Armenci, Azerbejdžanci i druge nacionalne manjine postali su sastavni dio društvenog i kulturnog života savremene Klaipėde. U svjetlu tih historijskih činjenica, cilj ovog članka je da razmotri mogućnosti najrepreszentativnijih nacionalnih društava i promoviše njihove etničke korijene, tradicije i autentični folklor u današnjem gradu.

Ključne riječi: nacionalne kulture; Klaipėda; ruski folklor; *Veretyontse*; *Vechyora*; Maria Serebryakova.

Uvod

Na kraju Drugog svjetskog rata, sastav stanovništva u litvanskom gradu Klaipėda, i u cijeloj regiji Klaipėde značajno se promijenio. Grad, čija historija seže do 1252. godine kad je bio dio Istočne Prusije, bio je potpuno uništen a domaći bilingvalni stanovnici (koji su govorili litvanski i njemački) koji su u njemu ostali tada su žurno otišli na Zapad. Sovjetske vlasti stvorile su povoljne društvene uslove za kvalifikovane volontere, koji su došli u napušteni grad iz drugih krajeva Litvanije i cijelog Sovjetskog Saveza da rade u luci i obnove cijelu brodogradnju u 50-im i 60-im godinama. Zbog toga, od tog vremena predstavnici oko 70 naroda i narodnosti radili su u Klaipėdi rame uz rame. Mnogi od njih ostali su tamo do kraja života.

Početkom 21. stoljeća, nezavisna Litvanija otvorila je državne granice i ovdje se pojavio novi val emigracije i imigracije. Osnovale su se višeslojna i multikulturalna društva, koja su zvanično registrovana kao nove nacionalne zajednice. U 90-im godinama grad je imao oko 250.000 stanovnika. Trenutno u Klaipėdi živi oko 165.000 stanovnika (efekti emigracije), a njih oko 75–80 % su moderni litvanski ljudi. Preostalih 25–30% stanovnika Klaipėde (otprilike

30.000–35.000 ljudi)¹ predstavnici su drugih nacionalnih kultura.² Preko 20.000 njih su stanovnici našeg grada koji govore ruski.

Tokom 90-ih godina 20. stoljeća i u prvoj deceniji 21. stoljeća, ovdje su osnovane tri ruske, tri ukrajinske, i po jedna bjeloruska, poljska, azerbejdžanska, latvijska, njemačka, jevrejska, tatarska i armenska zajednica. Jesu li one spremne da komuniciraju jedna s drugom? Šta je s njihovim nacionalnim korijenima i njihovim očuvanjem za djecu i unuke? Da li pamte svoj maternji jezik, rituale, pjesme i verbalni folklor, svoje tradicionalne plesove i instrumentalnu muziku? Dakle – šta je s njihovim folklornim životom?

Pored toga, htjeli bismo da istaknemo naš stav o nekim terminima ovdje. Glavni je *autentičnost*. U slučaju Klaipėde, imamo multikulturalnu društvenu strukturu, a ona je povezana s *etničkim identitetima*, koje definišu “drugi”, i sa *vlastitim identitetima*, koje definišu “oni” sami. Tako *litvanski* ljudi mogu etnički identificirati stanovnike današnje Klaipėde koji govore ruski kao *Rusi*; međutim moguće je da oni odluče da sebe identificiraju kao brojne druge nacionalne ili etničke slavenske identitete, kao što su Bjelorusi, Ukrajinci, Poljaci, pa čak i Tatari koji govore ruski u slučajevima *vlastitog identiteta*. Mi *vlastiti identitet* shvatamo kao subjektivan i podložan promjenama, zavisno od realnih historijskih, društveno-kulturnih i političkih okolnosti. *Multikulturalne* porodice sa mješovitim *vlastitim identitetom* mogu predstavljati prave izazove u etničkoj i nacionalnoj *autentičnosti* za sljedeće generacije ovdašnjih ljudi. Zato je to vrlo komplikovan slučaj, i mi se primarno ne bavimo takvim dubinskim istraživanjima. S druge strane, moramo stalno imati u vidu takvu objektivnu stvarnost, što je slučaj i sa istraživanjem koje se prikazuje u našem članku.

Mi pratimo istraživačke slučajeve i definicije *autentičnosti*, *multikulturalizma* i *hibridnih etničkih identiteta* (itd.) koji se vide u radovima Reginalda Byrona (Byron, 2006), Dariusa Daukšasa (Daukšas, 2006), Olega Pachenkova (Pachenkov, 2006), Christiana Giordano-a (Giordano, 2009), Laime Kalėdienė (Kalėdienė, 2010), Vide Savoniakaitė (Savoniakaitė, 2010) itd., i nadamo se da ćemo doprinijeti zadatku razjašnjavanja takve problematične oblasti.

¹ Svi ovi statistički podaci prilično su subjektivni, budući da nisu dostupni nikakvi zvanični, javno dostupni podaci, i zbog toga ovo možda ne odražava jasno nivo migracije (i emigracije i imigracije) tokom posljednjih godina.

² Autor dalje u tekstu izbjegava univerzalno poznate termine “nacionalne *manjine*”, “kulturna baština nacionalnih (narodnih) *manjina*”, “zajednica (društvo) nacionalnih (narodnih) *manjina*” (itd.) i radije koristi izraz “nacionalna (narodna) *kultura*”. Na taj način ne ostavljamo prostor ni za kakvu diskriminaciju i podupiremo uniformnu kulturu poštovanja baštine svih nacija, bez obzira na broj njihovih članova.

Nacionalna društva u gradu Klaipėda

Porijeklo i razvoj nacionalnih kultura u modernom litvanskom gradu Klaipėda dosad je neujednačeno razmatran i istražen u novijim naučnim studijama. Međutim, vrijedi istaći publikacije koje odražavaju različite aspekte historije i aktivnosti nacionalnih kultura, njihovih zajednica i društava, da bi se rasvijetlio prelazak iz 20. u 21. stoljeće i do danas. Moramo spomenuti publikacije L. Kraniauskasa o nacionalnim zajednicama u Klaipėdi i susjednom gradu Liepaja, u Latviji (Kraniauskas, Gedutis i Acus, 2000), o postsovjetskim problemima za nacionalne zajednice u Klaipėdi i traganju za nacionalnim identitetom (Kraniauskas, 2012), o konkurenciji ideologija i identiteta kao izvora konflikta u gradu Klaipėda u 20. stoljeću (Safronovas, 2011), o historiji multikulturalnih gradova Klaipėda i Vilnius u komunikacijskoj memoriji etničkih grupa (Šutinienė, 2011), o nacionalnim trajektorijama samoopredjeljenja u gradu Klaipėda i društvenim i nacionalnim aspektima u drugoj polovini 20. i početkom 21. stoljeća (Sliužinskas, 2009), o oblicima regionalnog identiteta i pitanjima samoopredjeljenja u iskustvu poljskih stanovnika Klaipėde (Sliužinskas, 2012a), kao i o motivima i obrascima osnivanja zajednica i društava nacionalnih kultura u Klaipėdi (Sliužinskas, 2013; 2014a). Imamo i nekoliko članaka o kulturnim aktivnostima ruskih zajednica i društava (Orlovas 1992a, 1992b, 1992c) i o saradnji nacionalnih urbanih zajednica (Valevičius, 1997), itd.

Treba u glavnim crtama prikazati objektivne društveno-kulturne uslove, koji odražavaju izvjesne faze u formiranju društava i zajednica nacionalnih kultura unutar njihovog specifičnog regionalnog prebivališta.

Često se dešava da je neka zajednica društveno i kulturno aktivan dio cijelog nacionalnog društva. Po pravilu, nisu svi članovi nacionalnog društva ujedinjeni po svom nacionalnom samoopredjeljenju, oblicima i nivoima kulturne aktivnosti. Društva (pogotovo ona brojna i svjesna) imaju obavezne i objektivne preduslove za formiranje zajednice. To moraju biti veoma aktivne institucije, koje izražavaju želju da aktivno čuvaju i nastavljaju ostavštinu svog nacionalnog porijekla, uključujući maternji jezik, svoju historiju, uvjerenja i tradicije predaka. To je prirodni proces, koji se u određenim vremenima i iz raznih objektivnih i subjektivnih razloga može pojaviti u nekim grupama i zajednicama.

Ovo su objektivni uslovi za formiranje nacionalnih zajednica (u slučaju Klaipėde) i faze u takvom procesu:

1. Grad mora sadržavati dovoljno brojno društvo predstavnika određene nacionalne kulture;
2. Ta grupa mora imati najaktivnije članove društva koje zanima zajednica da bi podržavali nastavljanje njenog govora, uvjerenja, tradicionalnih stilova života i da bi svojim nasljednicima prenosili znanje o svojoj historijskoj i kulturnoj baštini. Ta grupa postaje jezgro narodne zajednice;

3. Ta grupa mora stvoriti grupu sunarodnjaka, iz korpusa ranije pasivnih ljudi, i izraziti želju da se sastaje, uči i komunicira s njima na svom maternjem jeziku o vrijednosti njihove nacionalne kulture;
4. Ako se to ostvari, vrijeme je da se sazove otvoreni javni sastanak za predstavnike društva u kom osnivaju zajednicu. Moraju izabrati predsjedavajućeg vijeća zajednice. Drugi članovi društva lično se angažuju i aktivno učestvuju u aktivnostima novoosnovane zajednice;
5. Na osnovu opće saglasnosti u osnovanoj zajednici, oni su postepeno formirali konkretne oblike aktivnosti zajednice o kojima su se jednoglasno sporazumjeli. Na primjer: (a) opće kulturne aktivnosti, obilježavanje nacionalnih i tradicionalnih praznika, historijskih događaja, itd.; (b) određene sekcije, grupe, zajednički dijalog o uzajamno prihvatljivim kulturnim potrebama; (c) javne škole (subotom, nedjeljom, i/ili ljetne škole), gdje djeca zajedno sa svojim roditeljima i djedovima i bakama mogu učiti o historiji, vjerovanjima i načinu života svog naroda, usavršavati vještine čitanja i pisanja na maternjem jeziku itd.; (d) formiranje amaterskih ansambala za narodne plesove, muziku, horsko pjevanje, zanate, folklorne grupe, i aktivno učešće u njihovom umjetničkom djelovanju; (e) mnogi oblici kulturnih aktivnosti koje doprinose očuvanju i nastavljaju kulturne baštine i nacionalnog identiteta.

Perspektive održivosti nacionalnih zajednica zavise od niza objektivnih i subjektivnih pretpostavki. Lična aktivnost svakog člana zajednice i univerzalno prihvatljiv pravac aktivnosti cijele zajednice zavise od državne (regionalne, lokalne) politike poticanja multilateralne aktivnosti u folklornoj kulturi (ili predrasuda o njima). U raznim vremenima, kulminacije aktivnosti u nekim zajednicama mogu se smjenjivati s njihovim naglim padom, oživljavanjem, itd.

U Litvaniji, niz uobičajeno pozitivnih i potpuno formiranih narodnih zajednica prošao je kroz sve gore navedene faze formiranja, i nastavio da održava svoj nacionalni identitet. Osim toga, one moraju biti: (a) vrijedne; (b) tolerantne, (c) spremne da olakšaju prava analognog postojanja drugih nacionalnih zajednica, (d) moraju voditi svoj kulturni i društveni život na miroljubiv način, (e) moraju prebivati u Litvaniji zakonito i u skladu s državnim zakonima svoje nove zemlje.

Centar nacionalnih kultura u gradu Klaipėda

Budući da se priznala realnost multikulturalnog života u modernom gradu i u želji da se bolje koordiniraju aktivnosti nacionalnih zajednica, gradska vlada Klaipėde je 5. marta 2012. osnovala Centar nacionalnih kultura³. Svečanom otvorenju ove institucije prisustvovali su gradonačelnik Klaipėde Vytautas Grubliuskas, članovi gradskog vijeća i predstavnici lokalne samouprave. Predstavnici ruske, ukrajinske, bjeloruske i poljske ambasade u Litvaniji došli su na svečanost kao počasni gosti. Prema gradonačelniku, Klaipėda se uvijek isticala po svom tolerantnom stavu prema etničkim manjinama koje tu žive: uvijek su nalazili zajednički jezik s ljudima iz različitih kultura.

Glavni cilj Centra jeste da pomaže članovima zajednica i društava za nacionalne kulture da se integrišu u kulturni i društveni život grada i cijele Litvanije, da promoviše uzajamno razumijevanje i poštovanje različitih nacionalnih kulturnih tradicija. U Centru postoje praktični uslovi za sticanje uzajamnog znanja o nacionalnim kulturama, očuvanje njihovog identiteta, manifestacije njihove kulturne baštine i amaterske umjetnosti. Koncertna sala Centra domaćin je kulturnih i poslovnih sastanaka, časova u subotnjim i nedjeljnim nacionalnim školama za ljude različite starosti, naučnih i praktičnih konferencija, *master classova* i predavanja. Osim toga, redovne probe amaterskih grupa, pjesničke i književne sekcije, časovi, proslave godišnjica, kalendarski običaji – sve to konceptualizira i stvara nove oblike kulturnog života za sve koji žele da te popularne gradske zajednice budu dobrodošle i ovdje. Tu je važan jedan uslov – jednakost i uzajamno poštovanje svih oblika i manifestacija kulturnog života svih poznatih nacionalnih kultura. A život Centra je u punom zamahu od jutra do večeri, često sedam dana u nedjelji. Raspored događaja obično se pravi 6-8 mjeseci unaprijed.

Etnokulturni i folklorni život nacionalnih kultura u Klaipėdi najjasnije se ispoljava kroz gore prikazan gradski Centar nacionalnih kultura. Stvaranje ovog Centra je velikim dijelom dovršeno a njegove skromne ali udobne prostorije obezbjeđuju prostor za kulturne aktivnosti nacionalnih kultura. Međutim, Centar u Klaipėdi ne radi izolovano. On namjerava da sarađuje s predstavnicima svih deset ili više nacionalnih zajednica aktivnih u ovom lučkom gradu: bjeloruskom, ukrajinskom, ruskom, poljskom, njemačkom, jevrejskom, latvijskom, armenskom, azerbejdžanskom, tatarskom itd.

³ Za potpune informacije o aktivnostima Centra, uključujući formiranje nacionalnih zajednica, njihovim aktivnostima, grupama za izvođenje folklornih tradicija, koncertima, sastancima, umjetničkim izložbama itd. posjetite zvaničnu web stranicu Centra nacionalnih kultura grada Klaipėda (Klaipėdos Tautinių Kultūrų Centras, 2018.).

Nacionalne zajednice u gradu Klaipėda

Njemačka i jevrejska zajednica bile su prve koje su zvanično registrovane u Klaipėdi, 1989. godine.

Pod svojom zastavom, njemačka nacionalna zajednica Klaipėde okupila je potomke lokalnih Nijemaca, koji su tu živjeli od vremena Pruske Kraljevine, i druge ljude koje zanima rodna njemačka kultura. Oni su 1996. otvorili Centar zajednice. Tu se održavaju časovi njemačkog, proslave Božića i Uskrsa, godišnji Dani njemačke kulture sa projekcijama filmova, koncertima, izložbama, sastancima itd. Te aktivnosti obično su zanimljive, i uvijek su dobrodošli predstavnici raznih drugih etničkih zajednica, uključujući i jevrejsku (!). Širom grada, pozorišna proslava Svetog Martina poznata je manifestacija; njemački studenti koji nose fenjere što su ih sami napravili okupljaju se u Starom gradu Klaipėde, i izvode koncert ili predstavu o Svetom Martinu. Tu se tradicionalno mogu čuti zvuci horskih izvedbi njemačkih narodnih pjesama koje donosi hor lokalne njemačke zajednice i njihovi gosti iz Njemačke. On se završava godišnjim prazničkim slavljem sa poslasticama i kušanjem tradicionalnih njemačkih jela.

Jevrejska zajednica Klaipėde prvenstveno se sastoji od ljudi koji govore ruski ali su zadržali svoje jevrejske korijene i koji su se, za vrijeme postojanja Sovjetskog Saveza, doselili ovamo iz raznih krajeva bivšeg SSSR-a. Jevrejska zajednica nastavlja svoje tradicije putem važnog vjerskog i kulturnog odgoja, kao što su nedjeljna škola za djecu, i Centra za vjersko obrazovanje odraslih, *kolel* i *hesed* klubovi za starije a *gesher* za mlade. Svi oni zajedno proslavljaju sve tradicionalne jevrejske kalendarske i vjerske praznike. Ovdje još nisu osnovane istaknute amaterske jevrejske folklorne grupe, ali neki članovi zajednice neprekidno podstiču briljantne interpretacije jevrejske muzike na pozornici.

Klaipėda ogranak Saveza Poljaka Litvanije postoji od 1999. Poljaci Klaipėde održavaju redovne sastanke sa sunarodnjacima uključenim u razne kreativne projekte. Velika pažnja poklanja se obrazovanju članova ove zajednice u poljskoj školi subotom i nedjeljom, koja radi već 15 godina. Osnivanje amaterske poljske folklorne grupe ostaje korak u dugoročnom planu aktivnosti zajednice.

Manje aktivna je, zasad, jedino tek nedavno formalno registrovana latvijska zajednica u Klaipėdi. Nadamo se da će ona pokazati vidljivije i trajnije kulturne i obrazovne aktivnosti u bliskoj budućnosti.

Armenska zajednica u Klaipėdi *Van* osnovana je 2004. Oni periodično organizuju koncerte, muzičke večeri i izložbe fotografija i prikaze primijenjene umjetnosti, posvećene javnim praznicima, kao i vjerskim i historijskim datumima Armenije, uključujući Dan armenskog genocida. Armenska nedjeljna škola otvorila se i radi od 2005., dok je armenski ansambl narodnih igara *Van* otpočeo aktivnosti 2012.

Azerbejdžanska zajednica u Klaipėdi pod nazivom *Azeris* formirala se postepeno, a kao pravi početak njihovih aktivnosti može se smatrati 2010. godina. Oni održavaju redovne sastanke Azerbejdžanaca u Klaipėdi i imaju aktivnosti kao što su konferencije, izložbe, seminari, diskusije, planinarenje itd. Oni su 2013. godine prvi put pozvali sve nacionalne zajednice u gradu da učestvuju u azerbejdžanskom tradicionalnom proljetnom prazniku *Novruz Bayram*. Ta predmuslimanska svetkovina vodi porijeklo iz antičkih vremena. Ovdje se odvija videoprezentacija glavnih tradicija ove svetkovine, izvedbe narodnih pjesama i nacionalni plesovi sa tradicionalnim plesačicama. Svi gosti časte se neobičnim azerbejdžanskim slatkišima. Tradicionalno noćno preskakanje ognjišta, kao i uzajamne želje za prosperitetom, srdačno dočekuju svi prisutni. Azerbejdžanska subotnja i nedjeljna škola u Klaipėdi otvorena je 2013., a zajednica radi i na ideji da u bliskoj budućnosti osnuje amaterske timove azerbejdžanske tradicionalne muzike.

Tatarska zajednica u Klaipėdi po imenu *Nur* osnovana je 2004. Njihove aktivnosti usmjerene su na organizovanje kreativnih okupljanja, zabava, predavanja, festivala, koncerata i izložbi. Tatari Klaipėde organizuju godišnje dane tradicionalne tatarske kulture. Oni su 2012. uspješno održali Tatarski svjetski kongres u Centru nacionalnih kultura Klaipėde. Od 2006. organizuju tradicionalnu godišnju tatarsku nacionalnu svačanost *Sabantui* gdje se predstavljaju popularni talenti u umjetnosti, tradicionalne sportske igre, rituali i *Kuresh* – jedinstvena tatarska tradicionalna takmičenja boraca. Tokom festivala, svi učesnici kao i gledaoci časte se tradicionalnim tatarskim jelima. Tatarski ansambl za narodne pjesme *Leisyan* uspješno se bavi nastavljanjem njihovih nacionalnih tradicija narodne muzike.

Sve gore opisane zajednice u Klaipėdi imaju i svoje ansamble za izvođenje tradicionalne muzike ili folklora.

Bjeloruska zajednica *Krynica* osnovana je 2001. godine. Glavne aktivnosti gradskih Bjelorusa mogu ilustrovati izložba primijenjene narodne umjetnosti *Dva naroda, dvije kulture, dvije ličnosti*, tradicionalna parada bjeloruskog odijevanja *Rublje od lana, večernje doba*, tradicionalni narodni festivali *Proljeće u domovini*, *Kupala*, *Dozhinki*, kao i godišnji međunarodni festival bjeloruske muzike *Glaosvi Dnjepra*. Dani bjeloruske kulture sa filmovima, okupljanja članova zajednice, bjeloruska umjetnost i zanati, kao i izložbe fotografija tradicionalno okupljaju veliki broj istaknutih ličnosti u kulturi iz rodne Republike Bjelorusije. Bjeloruska subotnja i nedjeljna škola *Krynichka* radi od 2004. godine. Složeni bjeloruski ansambl za narodne pjesme *Kupalinka* nastupa na pozornicama raznih gradova Litvanije i Latvije od 2004. (Fotografija 1), a dječji vokalni ansambl *Verasok* također izvodi bjeloruske pjesme od 2012. godine.

Fotografija 1. Bjeloruski ansambl narodnih pjesama iz Klaipėde *Kupalinka*. (Sliužinskas, 2012b)

Lokalni Ukrajinci dobro su došli da učestvuju u tri nacionalne zajednice u Klaipėdi. Prva – Ukrajinski kulturni i obrazovni centar *Rodyna* osnovan je 2002. Centar se brine o Ukrajinskoj subotnoj i nedjeljnoj školi, osnovanoj još 1992. Oni organizuju i ukrajinske tradicionalne kalendarske proslave, izložbe, kreativne aktivnosti, takmičenja u čitanju djela ukrajinskih pisaca i pjesnika itd. Druga je Udruženje baltičkih Ukrajinaca, ogranak u Klaipėdi. Ono je ovdje registrovano 2010., tako što su se udružile dvije ranije ukrajinske zajednice – *Gromada* i *Troyanda*. Glavne aktivnosti Udruženja su organizacija proslava historijskih ukrajinskih datuma, sastanci s istaknutim ličnostima iz ukrajinske kulture, izložbe, književno-muzičke večeri, kvizovi Ukrajinski kalendar, debate, izleti itd. Pored toga, i ukrajinski ansambl narodnih pjesama *Prosvit*, koji je u Klaipėdi aktivan od 2003., može se nazvati trećom ukrajinskom zajednicom.

U našem gradu najzastupljenije su ruske nacionalne zajednice, a sve one sebe nazivaju *društvima*. Društvo za rusku kulturu *Otechestvo* u Klaipėdi počelo je sa svojim aktivnostima u prvim godinama nezavisnosti Litvanije, već 1991. Glavne aktivnosti u kulturnom životu koje promoviše i organizuje ovo društvo su tradicionalni festival dječje narodne umjetnosti *Ruski vijenac*, godišnja svetkovina *Zimska vrteška*, višegodišnji projekt *Pravoslavna crkva u Litvaniji*, *Spasimo beskućnike od smrti*, *Omladina protiv rata*, prikazivanja popularnih filmova itd. Drugo rusko društvo, *Lada*, organizuje slične obrazovne i umjetničke aktivnosti u Klaipėdi od 2001. Osnovni oblici njihove djelatnosti su organizacija i održavanje muzičkih koncerata, recitala, izložbe likovne umjetnosti, sastanci, predavanja itd. Poznata su njihova okupljanja u cilju prakticiranja narodne umjetnosti (veza), klub za provođenje slobodnog vremena *Zhar-Ptitsa*, amatersko pozorište *Otrada*, projekti *Krštenje prvačića*, takmičenje u modi za djevojke *Snjeguročka*, kalendarska svetkovina *Božićnji vijenac*, omladinski sastanci *Dajte mi šansu* itd. Ruska omladinska vokalna grupa *Lad* osnovana je u ovom gradu 2012. Od 2012. godine, rusko društvo *Lada* u saradnji s Centrom nacionalnih kultura u Klaipėdi organizuje bijenalni međunarodni festival narodne muzike *Rodna mjesta*.

Grupe za autentičnu narodnu muziku pri nacionalnim zajednicama u savremenoj Klaipėdi

Znamo li i za kakve grupe autentične (primarne, ne elaborirane) narodne muzike pri nacionalnim društvima i zajednicama u savremenoj Klaipėdi? Znamo, ali imamo samo dva primjera tradicija ruskog narodnog pjevanja koje se promovišu na taj način – dječji folklorni studio *Veretyontse*, i Udruženje ruskog folkloru *Vechyora*; obje skupine vodi Maria Serebryakova, nastavnica u lokalnoj ruskoj srednjoj školi.

Dječji folklorni studio *Veretyontse*, u gradskoj osnovnoj školi *Payurio*, aktivan je već dvanaest godina.⁴ Njihov glavni zadatak jeste da među mladim generacijama održavaju svijest o staroj ruskoj kulturi, nacionalnim tradicijama i duhovnoj nacionalnoj baštini. *Veretyontse* svake godine organizuje božićne, pokladne i uskršnje folklorne festivale za djecu i studente. Pored toga, studio učestvuje na raznim festivalima i manifestacijama u Klaipėdi. Roditelji, nastavnici i djeca iz ruskih škola u Klaipėdi veoma su aktivni učesnici u folklornom studiju *Veretyontse*.

Fotografija 2. Ruski folklorni studio iz Klaipėde. (Služinskas, 2014b)

Udruženje ruskog folkloru *Vechyora* osnovano je 22. aprila 2011. na osnovu folklornog studija *Veretyontse* i ima status humanitarne organizacije. U *Vechyori*

⁴ Glavni i primarni izvor ažuriranih informacija o aktivnostima ruskih folklornih ansambala iz Klaipėde *Veretyontse* i *Vechyora* jeste njihova internetska stranica (Klaipėdos miesto folkloro asociacija "Vėčiora", 2013). Videosnimci njihovih najnovijih programa postavljeni su na nekoliko web stranica (Детское творческое объединение Литвы МУЗА, 2011; Tatyana Chernova, 2013; Sergey Pyatnitsa, 2013).

rade i odrasli pjevači ruskih narodnih pjesama. Oba tima sarađuju s drugim narodnim ansamblima u Litvaniji i Rusiji, prvenstveno s tradicionalnom slavenskom muzičkom školom u Vilniusu, ruskim narodnim ansamblom *Bylina* iz Visaginasa (grada u istočnoj Litvaniji), ruskim folklornim centrom *Istoky* u Podolsku (Rusija), studijem za autentični ruski folklor *Ilynskaya Pyatnitsa* u Rigi (Latvija). Već nekoliko godina *Veretyontse* sarađuje s gradskim pravoslavnim crkvama i učestvuje u organizaciji koncerata zajedno s odraslim učesnicima iz *Vechyore*. Od 2012. godine udruženje *Vechyora* obuhvata i nastavnike u raznim ruskim školama u gradu i druge kreativne pojedince. Tako oni trenutno imaju tri starosne grupe – djecu, cijele porodice i odrasle. U kratkom periodu nakon osnivanja članovi *Vechyore* postali su laureati međunarodnih festivala folklor *Tradicije, korijeni* (2012), *Nasljednici tradicija, Zvona Pokrovskog* (2013). Od 2010. godine oni neprekidno učestvuju u međunarodnoj kreativnoj ljetnoj školi *Tradicija*.

Obje grupe, *Veretyontse* i *Vechyora*, odnedavno su počele izučavati, razumijevati i interpretirati ruski regionalni folklor iz oblasti Pskov i njene granice sa Bjelorusijom. To važi i za njihovu tradicionalnu scensku odjeću i repertoar pjesama. Oni izvode regionalne ruske kalendarske rituale, igraju dječje i pastirske igre i sviraju lokalnu rusku tradicionalnu instrumentalnu muziku.

Gđa Maria Serebryakova, vođa grupa *Veretyontse* i *Vechyora*, rekla nam je sljedeće o njihovim novijim aktivnostima i sposobnostima:

“Veoma nam je drago što gradska uprava Klaipėde podržava naše projekte promocije folklor. To je divno! Ali imamo stvarnih problema, isto kao i svi entuzijasti etničkih kultura – ruske, bjeloruske, ukrajinske, litvanske itd. Problem se sastoji u nalaženju finansijskih sredstava za realizaciju naših umjetničkih i kreativnih projekata. Činjenica je da se djeca uključena u tradicionalnu kulturu osjećaju diskriminisanom i ponekad odsječenom i ostavljenom u pozadini kad se radi o prevladavajućoj, modernoj scenskoj popularnoj kulturi. Moderne odrednice istiskuju važnost i prioritet žive narodne tradicije. Zato, za razvoj narodnog pokreta, i u Litvaniji i u inostranstvu, ono što nam treba jeste program koji podržava takva kreativna okupljanja, *master classove*, festivale etnografskog usmjerenja itd. (...) Treba napraviti neophodne promjene u pogledu pokrivanja troškova takvog projekta. Trenutno se pokrivaju samo troškovi prijevoza unutar Litvanije. Za nas je veliki finansijski izazov pozvati ruske folklorne grupe iz Rusije, Latvije i Estonije, kao i etnografe, da bi komunicirali sa istomišljenicima ovdje i dijelili iskustva. Isto važi i za mogućnosti da se organizuju folklorne ekskurzije ili da mi učestvujemo na festivalima i sastancima sa umjetnicima u našoj rodnoj Rusiji.” (Serebryakova, 2016)

Etnokulturni život, folklorne aktivnosti i društveni kontekst

Pod terminom *etnokulturni život* podrazumijevamo specifičnosti i odlike kulturnog života etničkih grupa koje su udaljene od svoje domovine. Mislimo ne samo na aktivnosti čisto autentičnih folklornih i rodni etnografskih ansambala nego i na druge oblike amaterskih izvedbi koje odražavaju kulturnu baštinu ljudi, kao što su solo pjevanje na maternjem jeziku u vokalnim ansamblima, horska muzička djela, scenske izvedbe narodnih igara iz domovine, narodne instrumente, tradicionalno odijevanje itd. Zato ovaj termin obuhvata cjelinu društvenog života koji izražava nacionalni identitet, zajedno sa svim mogućim vrstama kultiviranja domovinskih etničkih korijena i oblika domovinskog načina života.

Kao što vidimo, samo ruske grupe *Veretyontske* i *Vechyora* odlučne su da ostanu sakupljači, istraživači i propagatori čistog autentičnog folklor iz južnog dijela oblasti Pskov. Način na koji one djeluju pomalo je vještački, jer su njihovi članovi ljudi ruskog identiteta ali sa korijenima iz mnogih drugih oblasti Rusije. Međutim, niko im ne može predložiti kako da djeluju na neki bolji način.

Sve druge nacionalne umjetničke grupe u Klaipėdi imaju podjednako problematične, manje ili više komplikovane pa čak i prekinute kulturne veze s domovinom. Ovdje prvenstveno mislim na hor njemačke zajednice, armenski ansambl narodnih igara *Van*, tatarski ansambl za narodne pjesme *Leisyan*, bjeloruski ansambl za narodne pjesme *Kupalinka*, te ukrajinski ansambl za narodne pjesme *Prosvit*. Da, svi oni djeluju na svom maternjem jeziku i u vlastitom etničkom kontekstu. Problem je u tome što su oni rođeni u Litvaniji, pa im domovina njihovih roditelja ili baka i djedova zapravo nije rodna. Oni su općenito ljudi koji govore litvanski (ili ruski), i već su se asimilirali u kontekste litvanskog društvenog i kulturnog života sa svim svojim postignućima i problemima. Zato je nemoguće govoriti o određenom lokalnom ili barem regionalnom repertoaru iz njihove domovine.

Drugi problem predstavlja današnje opadanje motivacije i interesa za učešće u bilo kakvim etnokulturnim projektima. Zaposleni ljudi nemaju dovoljno slobodnog vremena za uvježbavanje koncertnih programa, ni vremena da idu na turneje van Klaipėde i u inostranstvo. Osim toga, svima njima je finansijski teško pokrivati troškove takvih aktivnosti.

Treći problem je nedostatak profesionalno obrazovanih vođa grupa za nacionalnu umjetnost (pjevanje, plesanje, sviranje instrumentalne muzike itd.). U nekim slučajevima ista osoba vodi naše ruske, ukrajinske ili bjeloruske grupe narodnih pjevača. Nema drugog načina da se nastave njihove umjetničke aktivnosti, a repertoar se obično uzima iz nekog laganog popularnog sloja nacionalne muzike. Nema ideja da se traže neki namjerno izabrani lokalni ili regionalni folklorni izvori.

Fotografija 3. Tatarski ansambl za narodne pjesme iz Klaipėde *Leisyan* (Sliužinskas, 2012c)

Četvrti izazov je problem domaćeg repertoara. Za nacionalnu kulturu je važno da ljudi osjećaju potrebu da pjevaju svoje narodne pjesme. S druge strane, repertoar grupa ne formira se iz izvora starih čistih narodnih pjesama iz neke lokalne oblasti. Repertoar takvih izvođačkih grupa sastoji se od starijih pop-pjesama iz sovjetskih vremena, samo na njihovom jeziku. Osim toga, nema načina da se repertoar osvježi ili produbi jer nema kontakta s profesionalnim etnomuzikolozima ni folkloristima. Oni nemaju nikakvu profesionalnu literaturu o starim narodnim pjesmama, a članovi grupa ni ne pokazuju nikakav interes za nju. Oni nikad nisu čuli nikakve autentične tekstove narodnih pjesama ni melodije iz neke daleke prošlosti, i nisu spremni da prihvate takve primarne slojeve folklor. Glavni kriteriji za prihvatljiv repertoar za njih su poznate melodije kojih se sjećaju iz vremena kada su išli u školu (u ranim godinama Sovjetskog Saveza).

Peti problem je nedostatak interesa među omladinom. Gđa Alifa Sadiyeva, vođa tatarskog ansambla za narodne pjesme *Leisyan* izrazila je taj problem na sljedeći način:

“Naša budućnost je neizvjesna. Mi smo uglavnom stariji ljudi – od 50 do 70 godina. Ponekad smo umorni, ali nemamo novih pjevača, nema mladih. Neki od naših pjevača nisu dovoljno zdravi ni snažni da dugo stoje na pozornici, ni da nekuda putuju. Sigurno, bilo bi vrlo lijepo da nam se pridruže naša djeca i unuci ali – znate i sami – oni imaju druge interese. Mnogo naše tatarske omladine emigriralo je u Englesku, u druge zapadne zemlje, kao i drugi mladi ljudi iz Klaipėde, i dolaze da posjete roditelje samo za vrijeme nekih porodičnih ili kalendarskih praznika. Oni svoju budućnost vide u Evropi, i niko ne zna mnogo o kontinuitetu svog tatarskog porijekla. A u mnogim slučajevima njihove porodice su mješovite, pa su im i djeca rođena daleko od nas ... Oni govore engleski, hoće da se zaposle na Zapadu, i trenutno su kulturološki vrlo

daleko od nas ... Ali mi smo optimisti. Još uvijek se sastajemo da pjevamo, i ako nas pozovu da otpjevamo makar jednu tatarsku pjesmu, mi dođemo i pjevamo.” (Sadiyeva, 2015)

To je vrlo ozbiljan problem za mnoge nacionalne kulturno-umjetničke grupe u Klaipėdi. A on je vezan s općim problemom vlastitog nacionalnog identiteta među mladima. Mnogi mladi ljudi imaju multinacionalne porodice i obično zaborave svoj maternji jezik, domovinske korijene i tradicije. U nekim slučajevima oni se jednostavno osjećaju ljudima koji govore ruski ili litvanski, a u drugim – kozmopolitama. Drugi faktor zbog kojeg ne čuvaju nacionalni identitet jesu lokalne mogućnosti za slobodnu emigraciju. Budući da su Litvanci stanovnici Evropske unije, oni mogu slobodno putovati i zakonito tražiti posao u zapadno ili sjevernoeuropskim zemljama, a u takvim slučajevima prvenstveno se koristi engleski (ne ruski) jezik. Tako mnoge od njih ne zanimaju izvori baštine njihove nacionalne kulture iz gore navedenih razloga.

Postoji još jedan problem, zbilja težak, koji pogađa ljude iz nacionalnih kultura u Klaipėdi koji pjevaju. Ako duže slušate koncerte njihovih izvođačkih grupa lako se primijeti manje ili više prihvatljiv sluh među članovima grupe. Isto važi i za osjećaj za muzički tempo i ritam. A to je nešto što je za pjevače veoma važno. Ponekad su jednostavno uzbuđeni i presretni zbog prilike da pjevaju i predstave se na pozornici, a nisu toliko skoncentrisani na slušanje i praćenje glavne linije melodije. Lako im se dešava da počnu pjevati brže i da ne obrate pažnju na odstupanje od pjevanja ansambla. Izgleda da neki od njih, naročito oni stariji, uopšte ne čuju glas onih do sebe. Zbog toga se dosta često potpuno gubi grupno pjevanje. Međutim – vrlo je važno priznati – oni u takvim slučajevima nikada ne prestaju pjevati, i izgleda da ih takvi problemi baš i ne brinu. Njima je prihvatljivo da svi zajedno počnu pjevati melodiju i da je ne završe kao ansambl nego više individualno ...

Šta da kažemo o evaluaciji njihovog umjetničkog nivoa? Mislim da to pitanje u ovom slučaju nije najvažnije. Glavni cilj i glavno postignuće je to da se ljudi mogu sastati i jednostavno pjevati nešto na svom jeziku. Osim toga, za njih je to važan način izjavljivanja čistog nacionalnog identiteta. Jedno vrijeme tokom svojih prvih godina, oni obično nisu imali nikakvih umjetničkih aktivnosti na pozornici. Samo su se okupljali u nekim privatnim stanovima da bi razgovarali i nešto pjevali. Osim toga, niko od njih nema nikakvo muzičko obrazovanje.

Mislim da je važno istaći pozitivnu stranu njihovog stava da prate jasno ili ne toliko jasno grupno pjevanje. Glavna ideja je **pjevati** zajedno i održavati pozitivne lične kontakte s drugima bez ikakvih primjedbi o odstupanju od grupnog pjevanja. S jedne strane, s etnomuzikološkog stanovišta, takva društvena pozicija može se shvatiti kao negativna, ali s druge, sa društveno-antropološkog stanovišta – kao pozitivna, kao faktor pozitivnog društvenog zajedništva u grupi.

Problemi nacionalnog identiteta u svakodnevnom društvenom životu

Prave porodične i kulturne veze za sve nacionalne kulture Klaipėde po pravilu su izgubljene, uz neke moguće izuzetke. Oni su rođeni, ili barem proveli djetinjstvo ovdje, u Litvaniji, i jasno je da imaju iskustvo litvanskog načina života u Klaipėdi. Oni jasno održavaju vlastiti nacionalni identitet, ali im je nepoznato stvarno životno okruženje u domovinama njihovim predaka. Nacionalni osjećaji su im vrlo važni, ali ponekad liče tek na odjek, udaljen od njihovog nacionalnog svijeta.

Činjenica je da nam globalizacija ne pomaže da očuvamo i prenosimo rodne folklorne i etničke korijene, naročito predstavnicima nacionalnih kultura. Isto važi i za slučaj Klaipėde.

Mi u gradu Klaipėda imamo mogućnosti da nacionalne kulture njeguju i prenose svoje etničke i tradicionalne korijene. Imamo mjesto – Centar nacionalnih kultura – gdje se možemo okupljati, organizovati sve moguće kulturne manifestacije, pozivati druga nacionalna društva i biti pozivani. Pored toga, samo ljudi iz konkretnih nacionalnih manjina odlučuju u kojoj će mjeri koristiti te prilike. Naravno, kao i svugdje drugdje, imamo gorući problem s utjecajima globalizacije, i gubitkom nacionalnih korijena među omladinom. Ni otvorene državne granice i veliki valovi emigracija ne pomažu “jačanju” pravih manifestacija vlastitog nacionalnog identiteta. Nacionalno mješovite mlade porodice također često gube svoje individualne kulturne i jezičke identitete. One, na primjer, kažu – ja sam iz Ukrajine, a žena mi je iz Bjelorusije. Ovdje u Klaipėdi već godinama stalno govorimo ruski. A naša djeca kažu da su Rusi zbog jezika.

Zaključci

Istraživački podaci o *nacionalnim društvima* i ažurirana metodološka pozadina formiranja *nacionalnih zajednica* u gradu Klaipėda koji su prikazani u ovom radu daju nam stvarnu sliku *multikulturalnog života* ovdje danas. Aktivnosti Centra nacionalnih kultura omogućavaju početak predstavljanja autentičnih grupa za narodnu muziku pri nacionalnim zajednicama. Mi smatramo da je slobodan i bogat etnokulturni život, njegovanje nacionalnog folklora i aktivnosti njegovog očuvanja i nastavljanja glavni doprinos čuvanju *autentičnosti* (i *etničkog identiteta* i *vlastitog identiteta*) za sve nacionalne predstavnike multikulturalnih stanovnika Klaipėde.

Kao glavni zaključak, treba napomenuti da postoji temeljna i uzajamna dobra volja da se stvore povoljni uslovi za što bolje nastavljanje etničkih i kulturnih tradicija nacionalnih zajednica i društava i u gradskoj vladi Klaipėde i među samim stanovnicima, predstavnicima raznih naroda i narodnosti.

Ostaje nada da će folklorne grupe nastaviti da dosljedno slijede svoje umjetničke i pedagoške aktivnosti kao primjer nastavljanja i prenošenja baštine

etničke kulture predaka budućim generacijama, u korist svojih sunarodnjaka i zajednica drugih stanovnika grada Klaipėda.

Smatramo da je u kontekstu globalnog kozmopolitizma i univerzalno poznatih pojava odvajanja od domovinskih nacionalnih korijena naročito važno pokazati primjere tolerancije, uzajamnog poštovanja i znanja, i nastaviti njegovati niz oblika kulturne baštine nacionalnih kultura. To je jedini način miroljubive koegzistencije svih i način da se izbjegn timer sukobi na nacionalnoj osnovi. Vjerujemo da će ova politika kulturnog života u gradu Klaipėda u Litvaniji ostati nepromijenjena i u budućnosti.

Reference

- Byron, R., 2006. On the Politics of Multiculturalism. U: V. Čiubrinskas i R. Sliužinskas, ur. *Acta Historica Universitatis Klaipedensis*. Vol. 12, Studia Anthropologica, Part 1. Klaipėda: Klaipėda University Publishers. 49-63.
- Daukšas, D., 2006. Defining Belonging: Citizenship as a Form of Ethnic Inclusion and Exclusion. The Case from Post-Soviet Lithuania. U: V. Čiubrinskas i R. Sliužinskas, ur. *Acta Historica Universitatis Klaipedensis*. Vol. 13, Studia Anthropologica, Part 2. Klaipėda: Klaipėda University Publishers. 71-80.
- Giordano, Ch., 2009. Political Regionalisms in a Globalized World-System: Local Identity Constructions in Europe. U: V. Čiubrinskas i R. Sliužinskas, ur. *Acta Historica Universitatis Klaipedensis*. Vol. 19, Studia Anthropologica, Part 3. Klaipėda: Klaipėda University Publishers. 93-106.
- Kalėdienė, L., 2010. National Identity and Multilingualism in Lithuanian Cities. U: V. Čiubrinskas i R. Sliužinskas, ur. *Acta Historica Universitatis Klaipedensis*. Vol. 20, Studia Anthropologica, Part 4. Klaipėda: Klaipėda University Publishers. 112-122.
- Kraniauskas, L., Gedutis, A i Acus, A., 2000. *Tautinės bendrijos Klaipėdoje ir Liepojoje*. Klaipėda: KU Sociologijos katedra.
- Kraniauskas, L., 2012. Tautinės bendruomenės posovietinėje Klaipėdoje: naujų tapatybių paieškos ir jų reprezentacijos žiniasklaidoje. U: L. Kraniauskas, A. Gedutis, A. Acus, S. Kraniauskienė, J. Viluckienė i E. Spiriajevas, ur. *Klaipėdos diskursai 1990–2010 m.: sociologinė miesto tapatybių rekonstrukcija*. [monografija] Klaipėda: KU leidykla. 111-174.
- Orlovas, V., 1992a. Rusai Klaipėdoje. *Klaipėda* [dnevne novine], 23. april, 3.
- Orlovas, V., 1992b. Rusai Klaipėdoje. *Klaipėda* [dnevne novine], 24. april, 2.
- Orlovas, V., 1992c. Rusai Klaipėdoje. *Klaipėda* [dnevne novine], 28. april, 4.
- Pachenkov, O., 2006. The Issues of “Ethnicity”, “Identity”, “Multiculturalism” and Contemporary Social Sciences. U: V. Čiubrinskas i R. Sliužinskas, ur. *Acta Historica Universitatis Klaipedensis*. Vol. 13, Studia Anthropologica, Part 2. Klaipėda: Klaipėda University Publishers. 141-149.

- Sadiyeva, A., 2015. *Interview with Alifa Sadiyeva*. Interview radio: Rimantas Sliužinskas. Klaipėda, 17. august 2015.
- Safronovas, V., 2011. *Praeitis kaip konflikto šaltinis: tapatybės ideologijų konkurencija XX amžiaus Klaipėdoje*. Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla.
- Savoniakaitė, V., 2010. National Identity by Comparison: Focus on Klaipėda Region. U: V. Čiubrinskas i R. Sliužinskas, ur. *Acta Historica Universitatis Klaipedensis*. Vol. 20, Studia Anthropologica, Part 4. Klaipėda: Klaipėda University Publishers. 144-153.
- Serebryakova, Maria., 2016. *Interview with Maria Serebryakova*. Interview radio: Rimantas Sliužinskas. Klaipėda, 15. septembar 2016.
- Sliužinskas, R. 2009. Tautinio apsisprendimo situacija Klaipėdos mieste: socialiniai ir nacionaliniai aspektai (XX a. antroji pusė – XXI a. pradžia). U: T. Chrzanowskiego, ur. *Pamięć i Historia (Olsztyn, Kaliningrad, Klaipėda)*. Vol. 249. Olsztyn: Towarzystwo Naukowe im. Wojciecha Kętrzyńskiego: Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego. 84-107.
- Sliužinskas, R., 2012a. Regioninės tapatybės apsisprendimo trajektorijos Klaipėdos tautinių mažumų gretose: lenkų atvejis. *Logos*, vol. 73, 122-131.
- Sliužinskas, R., 2012b. *Klaipėda Belarusian folk songs ensemble Kupalinka*. Head Valentina Snigur. [fotografija] Personalna kolekcija R. Sliužinskasa.
- Sliužinskas, R., 2012c. *Klaipėda Tatar folk songs ensemble Leisyan*. Head Alifa Sadiyeva. [fotografija] Personalna kolekcija R. Sliužinskasa.
- Sliužinskas, R., 2013. Klaipėdos miesto tautinės bendruomenės ir bendrijos: veiklos prielaidos ir dėsningumai. U: E. Butkevičienė, ur. *Klaipėdos m. savivaldybės Tautinių kultūrų centras. Klaipėdos miesto tautinių bendrijų kultūrinė veikla 2012/2013*. Klaipėda: Klaipėdos m. savivaldybės Tautinių kultūrų centras. 47-49.
- Sliužinskas, R., 2014a. Klaipėdos tautinės bendruomenės ir bendrijos XX a. pab. – XXI a. pr.: kūrimosi ir veiklos ypatybės. U: A. Stepukonis, ur. *Tautinės mažumos Lietuvoje. Virsmas ir atmintys*. Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 133-144.
- Sliužinskas, R., 2014b. *Klaipėda Russian folklore studio Veretyontse*. Head Maria Serebryakova. [fotografija] Personalna kolekcija R. Sliužinskasa.
- Šutinienė, I., 2011. Daugiataučio miesto istorija komunikacinėje tautinių grupių atmintyje: Klaipėdos ir Vilniaus atvejai. U: A. Nikžentaitis, ur. *Nuo Basanavičiaus, Vytauto Didžiojo iki Molotovo ir Ribbentropo. Atminties ir atminimo kultūrų transformacijos XX-XXI amžiuje*. Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla. 26-38.
- Valeičius, V., 1997. Tautinių bendrijų susitikimas. *Klaipėda* [dnevne novine], 3. august, 2.
- Klaipėdos Tautinių Kultūrų Centras, 2018. [online] Dostupno na: <<http://www.klaipėdatkc.lt>> [Pristuplėno: 13. novembra 2016].

- Klaipėdos miesto folkloro asociacija "Vėčiora", 2013. [online] Dostupno na: <<http://www.veciora.lt/lt/>> [Pristupljeno: 13. novembra 2016].
- Tatyana Chernova, 2013. "Ильинская пятница" и "Веретёнце" г.Клайпеда. "Утка шла по бережку". [video online] Dostupno na: <https://vk.com/video83279731_165279068> [Pristupljeno: 16. novembra 2016].
- Детское творческое объединение Литвы МУЗА, 2011. Фолькл. ансамбль "Веретёнце" / Folkl. ansamblis "Vėrėtėncė". [video online] Dostupno na: <<https://www.youtube.com/watch?v=ImKEVdzC-Yc>> [Pristupljeno: 14. novembra 2016].
- Sergey Ryatnitsa, 2013. "Ильинская пятница" и "Веретёнце" г.Клайпеда. [video online] Dostupno na: <https://vk.com/video168114596_165688506> [Pristupljeno: 18. novembra 2016].